DOMSTOLENS DOM
12. februar 1992 *

I de forenede sager C-48/90 og C-66/90,

Kongeriget Nederlandene ved juridisk konsulent i Udenrigsministeriet A. Bos og ved assisterende juridisk konsulent i samme ministerium J. W. de Zwaan, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg på Nederlandenes Ambassade, 5, rue C. M. Spoo (sag C-48/90),

og

Koninklijke PTT Nederland NV og **PTT Post BV** ved advokaterne P. V. F. Bos og M. C. E. J. Bronckers, Rotterdam, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokaterne Loesch & Wolter, 8, rue Zithe (sag C-66/90),

sagsøgere,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved ledende juridisk konsulent J. H. J. Bourgeois, B. Jansen og B. J. Drijber, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos Roberto Hayder, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Centre Wagner, Kirchberg,

sagsøgt,

i sag C-66/90 støttet af

de nederlandske sammenslutninger **Nederlandse Vereniging van Internationale Koeriers- en Expresbedrijven** og **Nationale Organisatie voor het Beroepsgoederenvervoer Wegtransport,** henholdsvis Amsterdam og Rijswijk, ved advokat M. J.

* Processprog: nederlandsk.

Geus, Haag, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat L. Dupong, 14a, rue des Bains,

den franske sammenslutning **European Express Organisation,** Paris, ved advokat R. Wojtek, Hamburg, og ved professor ved »Freie Universität Berlin« E. Grabitz, og med valgt adresse i Luxembourg hos P. Palinkas, 38, rue Paul Wilwertz, og

den belgiske sammenslutning **Association of European Express Carriers,** Bruxelles, ved advokat I. G. F. Cath, Haag, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat L. Dupong, 14a, rue des Bains,

intervenienter,

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning 90/16/EØF af 20. december 1989 om ydelse af kurérservice i Nederlandene (EFT 1990 L 10, s. 47),

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, O. Due, afdelingsformændene Sir Gordon Slynn, R. Joliet, F. A. Schockweiler og F. Grévisse, samt dommerne G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco og M. Zuleeg,

generaladvokat: W. Van Gerven
justitssekretær: J.-G. Giraud,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 10. juli 1991,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 16. oktober 1991,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 2. marts 1990 har Kongeriget Nederlandene i henhold til EØF-Traktatens artikel 173, stk. 1, anlagt sag med påstand om annullation af Kommissionens beslutning 90/16/EØF af 20. december 1989 om ydelse af kurérservice i Nederlandene (EFT 1990 L 10, s. 47, sag C-48/90).

2 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 15. marts 1990 har selskaberne Koninklijke PTT Nederland NV og PTT Post BV (herefter benævnt »PTT«) i henhold til Traktatens artikel 173, stk. 2, anlagt sag med påstand om annullation af samme beslutning 90/16 (sag C-66/90).

3 Ved kendelse af 5. december 1990 har Domstolen tilladt Nederlandse Vereniging van Internationale Koeriers- en Expresbedrijven, Nationale Organisatie voor het Beroepsgoederenvervoer Wegtransport, European Express Organisation og Association of European Express Carriers at intervenere til støtte for Kommissionens påstande i sag C-66/90.

4 Ved kendelse af 4. juni 1991 har Domstolen henvist sag C-66/90 til De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (Sml. I, s. 2723).

5 Ved kendelse af 21. juni 1991 har Retten i Første Instans erklæret sig inkompetent i denne sag, således at Domstolen kan træffe afgørelse om påstanden om annullation (sag T-42/91, Sml. II, s. 273).

6 Ved kendelse af 22. juni 1991 har Domstolen besluttet at forene sagerne C-48/90 og C-66/90 med henblik på den mundtlige forhandling og domsafsigelsen.

7 Artikel 2 i den nederlandske lov af 26. oktober 1988 om ændring af lovgivningen om udførelse af posttjeneste — postloven (*Staatsblad*, 1988, nr. 522, herefter benævnt »postloven«) har indført en ordning med enekoncession i stedet for det lovbestemte monopol, som tidligere gjaldt for PTT's virksomhed med hensyn til al befordring af breve indtil 500 g i Nederlandene, fra og til De Nederlandske Antiller og Aruba samt fra og til udlandet.

8 Indehaveren af denne enekoncession, PTT Nederland NV, har pligt til for enhver, i hele landet og mod vederlag at varetage befordring af breve og andre forsendelser på de betingelser, der er fastsat ved ministeriel bekendtgørelse. PTT Nederland NV har overdraget sit datterselskab, PTT Post BV, at opfylde de forpligtelser, som påhviler selskabet i henhold til denne koncession.

9 Postlovens artikel 12 forbyder andre personer end koncessionshaveren at befordre breve indtil 500 g mod vederlag, medmindre de i artikel 12, stk. 2, litra a), nr. 1, 2 og 3, fastsatte betingelser er opfyldt, dvs. at:

— Den tilbudte ydelse er væsentligt bedre med hensyn til befordringens hurtighed, garantien for denne og muligheden for lokalisering under befordringen end tjenesteydelserne ved normal ekspræspostbefordring.

— Befordringen foretages til en takst, som for befordring i Nederlandene eller til udlandet er højere end den, der er fastsat for denne ydelse ved bekendtgørelse,

i dette tilfælde 11,90 HFL for breve til Nederlandene eller til Fællesskabet og 17,50 HFL for breve til et andet bestemmelsessted.

— Befordringen foretages af en registreret befordrer.

10 Efter at have ført uformelle drøftelser med PTT den 5. oktober 1988 underrettede Kommissionen den 7. november 1988 PTT om, at postloven gav anledning til visse problemer i forhold til Traktatens konkurrenceregler.

11 Ved telex af 29. november 1988 underrettede Kommissionen den nederlandske regering om, at dens tjenestegrene efter en første undersøgelse var nået til det resultat, at postlovens artikel 2 og 12 var uforenelige med Traktatens artikel 90, betragtet i sammenhæng med Traktatens artikel 30, 59, 85 og 86.

12 Kommissionen forklarede nærmere, at postloven pålagde kurérservicevirksomhederne en række restriktive betingelser, som stillede dem betydeligt ringere i forhold til PTT's kurérservice og hindrede dem i fortsat at tilbyde visse af deres tjenesteydelser, bl.a. dem, der blev udført til en lavere pris end den ved kongelig anordning fastsatte minimumspris. Betingelsen i postlovens artikel 12, stk. 2, litra a), nr. 1, gav ikke de internationale kurérservicevirksomheder den mindste retssikkerhed. Betingelsen i nr. 2 umuliggjorde i mange tilfælde enhver konkurrence på priserne og havde samme virkning som en prisaftale. Ifølge Kommissionen fandt Traktatens artikel 90, stk. 2, ikke anvendelse, da de indtægter, som PTT har af de forsendelser, der befordres som ekspresforsendelser, ikke er nødvendige for at gøre det muligt for PTT at udføre sin opgave. Efter at have opfordret den nederlandske regering til at afgive en udtalelse anførte Kommissionen, at såfremt de i telexet nævnte omstændigheder måtte blive bekræftet, kunne Kommissionen anse det for nødvendigt at træffe en beslutning i henhold til Traktatens artikel 90, stk. 3.

13 I en skrivelse af 16. januar 1989 fremsatte den nederlandske regering nogle bemærkninger, som efter dens opfattelse berettigede de kritiserede bestemmelser.

14 Kommissionen havde ligeledes kontakter med kurérservicevirksomhedernes brancheorganisationer, som tilstillede den deres kommentarer til den nederlandske regerings udtalelse af 16. januar 1989.

15 Den 20. december 1989 traf Kommissionen den omtvistede beslutning uden i mellemtiden på ny at have ført drøftelser med den nederlandske regering.

16 Denne beslutning, som er rettet til Nederlandene, indeholder følgende konklusion:

»*Artikel 1*

Bestemmelserne i artikel 2 og 12 i den nederlandske postlov af 26. oktober 1988 i forbindelse med bestemmelserne i bekendtgørelsen af 19. december 1988 forbeholder postvæsenet retten til at yde kurérservice ved indsamling, befordring og omdeling af breve på højst 500 g til en pris på under 11,9 HFL for forsendelser til andre EF-lande og en pris på 17,5 HFL for forsendelser til lande uden for EF, og de bestemmelser om, at alle takster forinden skal registreres, som er indeholdt i bekendtgørelsen af 12. maj 1989, er uforenelige med EØF-Traktatens artikel 90, stk. 1, sammenholdt med samme Traktats artikel 86.«

17 I betragtningerne til beslutningen har Kommissionen, efter at have anført, at PTT Post BV indtager en dominerende stilling på markedet for forsendelser af breve indtil 500 g fra Nederlandene, redegjort for, hvorledes postloven fører til misbrug af denne dominerede stilling. Postloven fører til en udvidelse af den bestående dominerende stilling på markedet for almindelig postbefordring til også at omfatte kurérservice; for kurérservice for forsendelser indtil 500 g i priskategorien indtil

11,9 HFL tvinger postloven brugerne til at benytte PTT Post BV's tjenesteydelser og fører således til, at de påtvinges urimelige priser og betingelser; endelig fører postloven til en begrænsning af udbuddet på markedet. Kommissionen mener endvidere, at postloven har en negativ indflydelse på samhandelen mellem medlemsstaterne. I øvrigt er betingelserne for at anvende Traktatens artikel 90, stk. 2, ikke opfyldt, da udvidelsen af den dominerende stilling navnlig ikke er nødvendig for at sikre PTT de indtægter, der kræves, for at de kan udføre deres opgave.

18 Hvad nærmere angår de faktiske omstændigheder i de to sager, retsforhandlingernes forløb samt parternes anbringender og argumenter henvises til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende i det omfang, det er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

19 Kongeriget Nederlandene og PTT har påberåbt sig en række anbringender til støtte for påstanden om annullation, i det væsentlige, at Kommissionen ikke havde kompetence til at træffe den omtvistede beslutning i henhold til Traktatens artikel 90, stk. 3, at Kommissionen har tilsidesat retten til kontradiktion og væsentlige formkrav samt utilstrækkelig begrundelse af den anfægtede beslutning og tilsidesættelse af Traktatens artikel 86 og artikel 90, stk. 1 og 2.

Anbringendet vedrørende Kommissionens inkompetence

20 Sagsøgerne har i det væsentlige anført, at Kommissionen ikke havde kompetence til at træffe den omtvistede beslutning i henhold til Traktatens artikel 90, stk. 3. Da denne bestemmelse ikke indeholder en udtrykkelig undtagelse fra Traktatens artikel 169 og 170, kan den ikke give Kommissionen hjemmel til at fastslå, at en medlemsstat har tilsidesat Traktatens bestemmelser, men giver den i det højeste hjemmel til, som Domstolen har fastslået i den såkaldte »Telecom-dom« af 19. marts 1991, Frankrig mod Kommissionen (sag C-202/88, Sml. I, s. 1223), ved generelle regler at præcisere de forpligtelser, som påhviler medlemsstaterne ifølge Traktatens artikel 90, stk. 1.

21 Kommissionen har heroverfor anført, at artikel 90, stk. 3, kan være hjemmel for en retsakt, der har til formål at konstatere en overtrædelse af Traktatens artikel 90, stk. 1, og at bringe den til ophør.

22 For at fastslå rækkevidden af den kompetence, der er overdraget Kommissionen i henhold til artikel 90, stk. 3, må denne bestemmelse betragtes inden for rammerne af artikel 90 i sin helhed og inden for rammerne af den opgave, som Kommissionen har i henhold til Traktatens artikel 85-93.

23 I denne forbindelse bemærkes, at artikel 90, stk. 1, pålægger medlemsstaterne en forpligtelse til, for så vidt angår offentlige virksomheder og virksomheder, som de indrømmer særlige eller eksklusive rettigheder, at afstå fra at træffe eller opretholde foranstaltninger, som er i strid med Traktatens bestemmelser, navnlig konkurrencereglerne.

24 Denne artikels stk. 2 bestemmer, at virksomheder, der har fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse, eller som har karakter af fiskale monopoler, ikke er underkastet Traktatens bestemmelser, navnlig konkurrencereglerne, i det omfang anvendelsen af disse bestemmelser retligt eller faktisk ville hindre opfyldelsen af de særlige opgaver, som er betroet dem.

25 Artikel 90, stk. 3, bestemmer, at Kommissionen skal påse, at medlemsstaterne overholder de forpligtelser, som påhviler dem med hensyn til de i artikel 90, stk. 1, nævnte virksomheder, og giver den udtrykkeligt kompetence til at gribe ind i så henseende ved hjælp af to retlige instrumenter af forskelligt art, nemlig direktiver og beslutninger.

26 Med hensyn til direktiver har Domstolen i nævnte dom af 19. marts 1991, Frankrig mod Kommissionen, fastslået, at Kommissionen havde kompetence til at udstede generelle regler, som præciserede de forpligtelser, som ifølge Traktaten påhviler medlemsstaterne for så vidt angår de i artikel 90, stk. 1, nævnte virksomheder.

27 Hvad angår de beføjelser, som Kommissionen i medfør af artikel 90, stk. 3, kan udøve ved beslutninger, er de forskellige fra dem, som den kan udøve ved direktiver. Da en beslutning udstedes på baggrund af en bestemt situation i en eller flere medlemsstater, indebærer beslutningen nemlig nødvendigvis en vurdering af denne situation i forhold til fællesskabsretten og fastsætter de konsekvenser, som følger heraf for den pågældende medlemsstat, når henses til de krav, der er forbundet med udførelsen af den særlige opgave, der er betroet en virksomhed, såfremt den har fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse.

28 Kommissionen må derfor — da den kompetence til at udstede beslutninger, som artikel 90, stk. 3, giver den, ellers berøves enhver tilsigtet virkning — anses for kompetent til at fastslå, at en bestemt statslig foranstaltning er uforenelig med Traktatens bestemmelser, og til at angive de foranstaltninger, som den stat, beslutningen er rettet til, skal træffe for at opfylde de forpligtelser, der følger af fællesskabsretten.

29 Det er ligeledes nødvendigt at anerkende en sådan kompetence for Kommissionen for at gøre det muligt for den at udføre den opgave, som Traktatens artikel 85-93 pålægger den, nemlig at overvåge anvendelsen af konkurrencereglerne og således bidrage til gennemførelsen af en ordning, hvor konkurrencen ikke fordrejes inden for fællesmarkedet, som omhandlet i Traktatens artikel 3, litra f).

30 Kommissionen ville ikke fuldt ud kunne udføre sin opgave, hvis den kun kunne sanktionere virksomhedernes konkurrencebegrænsende adfærd ved hjælp af den

beslutningskompetence, som Rådet har givet den med hjemmel i Traktatens artikel 87, men ikke kunne gribe direkte ind i henhold til Traktatens artikel 90, stk. 3, mod de medlemsstater, som med hensyn til offentlige virksomheder og virksomheder, som de indrømmer særlige eller eksklusive rettigheder, træffer eller opretholder foranstaltninger, der har en lignende konkurrencebegrænsende virkning.

31 Det bemærkes endvidere, at de beføjelser, som Kommissionen kan udøve over for medlemsstaterne ved beslutninger i henhold til Traktatens artikel 90, stk. 3, må sammenholdes med dem, som den har i henhold til Traktatens artikel 93 til at konstatere, at en statsstøtte, som fordrejer eller kan fordreje konkurrencen, ikke er forenelig med fællesmarkedet.

32 I begge tilfælde har Kommissionen nemlig kompetence til at gribe ind, ikke over for den virksomhed, som har fået mulighed for at tilsidesætte konkurrencereglerne, men over for den medlemsstat, som er ansvarlig for det indgreb, der er sket i konkurrencen.

33 I forbindelse med dette anbringende har sagsøgerne desuden anført, at såfremt det anerkendes, at Kommissionen har en sådan kompetence, er det ensbetydende med at give den mulighed for at konstatere, at en medlemsstat ikke har opfyldt sine forpligtelser i henhold til Traktaten, under anvendelse af en procedure, som berøver den berørte stat de garantier, som Traktatens artikel 169 giver den, og hvorved Kommissionen tiltager sig de beføjelser, som denne bestemmelse forbeholder Domstolen.

34 For så vidt som Kommissionen med dette argument kritiseres for at have begået en procedurefordrejning bemærkes, som det er anført ovenfor, at i lighed med Traktatens artikel 93, som foreskriver, at Kommissionen skal foretage en løbende undersøgelse af offentlige støtteordninger, giver artikel 90, stk. 3, Kommissionen hjemmel til ved en beslutning at bedømme, om de foranstaltninger, som medlemsstaterne træffer eller opretholder med hensyn til de i artikel 90, stk. 1, nævnte virksomheder, er i overensstemmelse med Traktaten.

35 En sådan bedømmelseskompetence griber for det første på ingen måde ind i de beføjelser, Traktatens artikel 169 giver Domstolen; for det andet krænker den ikke den ret til kontradiktion, som denne bestemmelse sikrer medlemsstaterne.

36 Med hensyn til det første punkt kan den af Kommissionen trufne beslutning, efter hvad Domstolen har fastslået i dommen af 30. juni 1988, Kommissionen mod Grækenland (sag 226/87, Sml. s. 3611), være genstand for et annullationssøgsmål anlagt af den medlemsstat, den er rettet til, og være grundlag for en traktatbrudssag i henhold til Traktatens artikel 169, når den medlemsstat, beslutningen er rettet til, ikke efterkommer denne.

37 Hvad angår argumentet om overholdelsen af den berørte medlemsstats ret til kontradiktion bemærkes, at den blotte omstændighed, at artikel 90, stk. 3, i modsætning til artikel 93 ikke fastsætter en procedure, som sikrer overholdelsen af disse rettigheder, ikke kan påberåbes som begrundelse for at frakende Kommissionen kompetence til at udstede den omtvistede beslutning; det fremgår nemlig af Domstolens praksis, at selv i mangel af udtrykkelige bestemmelser gælder det almindelige princip om overholdelse af retten til kontradiktion for enhver fællesskabsinstitution, som skal udstede en retsakt, der kan indeholde et klagepunkt mod adressaten (se f.eks. dom af 14.2.1990, sag C-301/87, Frankrig mod Kommissionen, Sml. I, s. 307).

38 Spørgsmålet, om Kommissionen i nærværende sag har overholdt dette princip, vil blive behandlet i forbindelse med anbringendet vedrørende tilsidesættelse af retten til kontradiktion.

39 Under disse omstændigheder kan der i begge sager ikke gives sagsøgerne medhold i det første anbringende om, at Kommissionen ikke havde kompetence til at udstede den omtvistede beslutning.

Anbringenderne vedrørende tilsidesættelse af retten til kontradiktion

40 Sagsøgerne har anført, at Kommissionen ved at udstede den omtvistede beslutning har tilsidesat retten til kontradiktion, som hører til fællesskabsrettens almindelige principper.

41 Kongeriget Nederlandene har anført, at Kommissionens telex af 29. november 1988 ikke kan anses for en egentlig meddelelse af klagepunkter, hvori der redegøres for alle de betragtninger, der er lagt til grund i den omtvistede beslutning. Det har desuden anført, at det i den periode, som forløb fra dets stillingtagen den 16. januar 1989 til datoen for den anfægtede beslutning, nemlig den 20. december 1989, ikke havde lejlighed til at afgive en udtalelse, mens Kommissionen i mellemtiden hørte de private kurérservicevirksomheder.

42 PTT har gjort gældende, at Kommissionen, før den traf en beslutning som den foreliggende, skulle have hørt de berørte virksomheder, på samme måde som den ville have været forpligtet til at høre dem før vedtagelsen af en beslutning i henhold til Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i Traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1959-1962, s. 81). Kommissionen har imidlertid kun en enkelt gang været i kontakt med sagsøgerne, nemlig i oktober 1988.

43 Kommissionen bestrider, at den har tilsidesat retten til kontradiktion ved at udstede den anfægtede beslutning. Den nederlandske regering er blevet hørt vedrørende hvert af de klagepunkter, der er lagt til grund i den omtvistede beslutning. Da proceduren i henhold til artikel 90, stk. 3, gennemføres mellem Kommissionen og den berørte medlemsstat, har Kommissionen ikke været forpligtet til særskilt at høre PTT.

44 Hvad angår anbringendet om, at Kongeriget Nederlandenes ret til kontradiktion er tilsidesat, bemærkes, at ifølge Domstolens faste praksis udgør overholdelsen af retten til kontradiktion under en hvilken som helst procedure, der indledes over for nogen, og som kan føre frem til en retsakt, der indeholder et klagepunkt mod

denne, et grundlæggende fællesskabsretligt princip, der skal overholdes selv i tilfælde, hvor der ikke foreligger regler for den pågældende procedure (jf. f.eks. den tidligere nævnte dom af 14.2.1990, Frankrig mod Kommissionen).

45 Dette princip kræver, at den berørte medlemsstat, før der træffes beslutning i henhold til artikel 90, stk. 3, får tilstillet en præcis og fuldstændig redegørelse for de klagepunkter, som Kommissionen har til hensigt at gøre gældende over for den.

46 Domstolen har fastslået, at dette princip ligeledes kræver, at den berørte medlemsstat sættes i stand til i rette tid at kommentere de bemærkninger, som er fremsat af berørte tredjemænd (jf. nævnte dom af 14.2.1990, Frankrig mod Kommissionen).

47 I det foreliggende tilfælde må det imidlertid konstateres, at telexet af 29. november 1988 ikke indeholder en fuldstændig og præcis fremstilling af de klagepunkter, som Kommissionen agtede at lægge til grund i sin omtvistede beslutning. Kommissionen begrænser sig til i almindelige vendinger at rejse spørgsmålet om postlovens forenelighed med Traktatens artikel 90, stk. 1, sammenholdt med dens artikel 86, uden at redegøre for de forskellige omstændigheder, som godtgør, at der er tale om en tilsidesættelse af denne artikel, således som de senere opregnes i den anfægtede beslutning.

48 Hertil kommer, at Kongeriget Nederlandene heller ikke blev hørt af Kommissionen efter dennes skrivelse af 16. januar 1989, og at det navnlig ikke har haft mulighed for at tage stilling til de drøftelser, som Kommissionen havde med kurérservicevirksomhedernes brancheorganisationer. Kommissionen har imidlertid selv erkendt under den skriftlige forhandling, at disse drøftelser havde været nødvendige, for at den kunne danne sig en opfattelse af postlovens forudselige virkninger på de private kurérservicevirksomheders aktiviteter.

49 Under disse omstændigheder må det konstateres, at Nederlandenes ret til kontradiktion er blevet tilsidesat ved, at Kommissionen har undladt at tilstille denne medlemsstat en meddelelse med en præcis og fuldstændig redegørelse for de klagepunkter, som er lagt til grund i den omtvistede beslutning, og ved, at den nederlandske regering ikke er blevet hørt mellem den 16. januar 1989 og datoen for udstedelsen af den anfægtede beslutning, navnlig vedrørende de drøftelser, som Kommissionen havde med kurérservicevirksomhedernes brancheorganisationer.

50 Med hensyn til anbringendet vedrørende tilsidesættelse af PTT's ret til kontradiktion, hvorefter Kommissionen ikke skal have hørt PTT, bemærkes først, at disse virksomheder er de direkte begunstigede af den anfægtede statslige foranstaltning, og at de er nævnt ved navn i postloven, at de udtrykkeligt er nævnt i den anfægtede beslutning, og at de direkte bærer de økonomiske følger af denne beslutning.

51 Under disse omstændigheder må det konstateres, at disse virksomheder har ret til at blive hørt.

52 Dernæst bemærkes, at Kommissionen kun har haft uformelle samtaler med PTT i oktober 1988, at den har begrænset sig til at underrette disse virksomheder om de problemer, som postloven gav anledning til i forhold til Traktatens konkurrenceregler, og at den aldrig over for dem har præciseret sine konkrete indvendinger mod den pågældende statslige foranstaltning.

53 Under disse omstændigheder må det konstateres, at Kommissionen har tilsidesat PTT's ret til at blive hørt.

54 Det følger af det foregående, at der må gives Nederlandene medhold som sagsøger i sag C-48/90 og PTT i sag C-66/90, og at den anfægtede beslutning vil være at annullere.

Sagens omkostninger

55 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, dømmes den part, der taber sagen, til at betale sagens omkostninger. Da Kommissionen har tabt sagerne C-48/90 og C-66/90, dømmes den til at betale omkostningerne i begge sager. Intervenienterne, der er indtrådt til støtte for Kommissionens påstande, betaler deres egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN

1) **Kommissionens beslutning 90/16/EØF af 20. december 1989 om ydelse af kurérservice i Nederlandene annulleres.**

2) **Kommissionen betaler omkostningerne i sagerne C-48/90 og C-66/90.**

3) **Intervenienterne betaler deres egne omkostninger.**

Due Slynn Joliet Schockweiler Grévisse Mancini

Kakouris Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias Díez de Velasco Zuleeg

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 12. februar 1992.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

O. Due
Præsident